herpy

AGAMER

Molok

Moloch horridus

Moloch horridus er en lille ørkenagam fra det indre Australien, dækket af kegleformede torne fra snude til halespids. Den lever næsten kun af myrer, drikker ved at suge fugt op gennem huden og går med en karakteristisk vuggende gang. Arten er så specialiseret, at den næsten aldrig holdes, og der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Agamidae Engelsk: Thorny Devil Tidligere navn: *Acanthosaurus gibbosus*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**15-21 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**30-90 g**
Levetid	**6-20 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken og halvørken**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 45 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Hotspot	**38-45 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**10-30 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**3-10 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**90-132 dage** ved 27-31 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Moloch horridus er en lille, kompakt agam, hvis krop, ben og hale er dækket af store, kegleformede torne. I nakken sidder en tornet pukkel, der fungerer som et falsk hoved: når dyret er truet, bøjer det hovedet ned mellem forbenene, så rovdyret møder pukklen i stedet. Tornene består af hornstof, ikke knogle, og gør dyret svært at sluge.

Voksne dyr bliver 15-21 cm inklusive hale. Hunnen er større end hannen og vejer i gennemsnit omkring 45 g (33-89 g), hannen omkring 30 g og aldrig over 49 g. Vægten kan svinge med op til en tredjedel på få måneder. Farven er en kamuflage af brune, gule og rødlige felter og skifter med temperaturen: om morgenen og i kulde er dyret mørkt brunt eller olivenfarvet, og når det bliver varmt, lysner det til gult og rødt. Arten har ingen lårporer, hvilket er usædvanligt blandt australske agamer.

Tornene er ikke kun et værn. Mellem skællene løber fine kanaler, der leder vand ved kapillarvirkning over hele kroppen og hen til mundvigene. Dyret kan derfor drikke ved at røre en våd overflade med fødderne eller benene, og dug og fugtigt sand er dets vigtigste vandkilder.

M. horridus er den eneste art i sin slægt. Den ligner de nordamerikanske hornfirben (*Phrynosoma*) i bygning og levevis, selv om de to grupper ikke er nært beslægtede: begge er langsomme, tornede myreædere. Arten kan blive op til 20 år, men mange vilde dyr bliver kun omkring 6 år.

Udbredelse og levested

Moloch horridus lever i det tørre indre af Australien: i Western Australia, South Australia, Northern Territory og Queensland. Udbredelsen følger sandet jord: ørkenens sandsletter og sandrygge og mallee-kratbæltet i det sydlige South Australia og det sydvestlige Western Australia. På stenet jord findes arten sjældent.

Australien tillader ikke eksport af vilde krybdyr, og dyr uden for landet er derfor yderst sjældne.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien.

LEVESTED

Moloch horridus lever i ørken og halvørken: sandsletter, sandrygge og krat af spinifexgræs (*Triodia*), akacie og lave buske på sand eller sandet lerjord. Nedbøren er lav og uregelmæssig, og forskellen mellem dag og nat er stor.

Arten er dagaktiv. Den æder kun, når temperaturen er over 24 °C, og aktive dyr har en kropstemperatur på omkring 28-33 °C. Den er aktiv i det australske efterår (marts-maj) og igen fra sidst på vinteren til forsommeren (august-december). I de koldeste måneder (juni og juli) og de varmeste (januar og februar) bevæger den sig kun lidt, og på varme dage trækker den sig ned i selvgravede huller. Det meste af året holder dyret til på et område på kun 6-9 m på hver led, med en myrestribe, en fast plads til afføring og et par buske, hvor det sover og søger skygge. I parringstiden vandrer det langt.

Føden er myrer, især af slægterne *Iridomyrmex* og *Crematogaster*. Dyret sidder ved en myrestribe og tager myrerne én ad gangen med tungen, og et enkelt måltid kan bestå af flere hundrede til et par tusinde myrer.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Moloch horridus*, og arten er ikke egnet til privat hold. Årsagen er føden: dyret æder næsten udelukkende myrer og skal have store mængder hver dag. Terriemål, temperaturer og indretning bygger på artens levested i Australiens ørkener og på dens størrelse og adfærd.

Ét dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 45 cm (længde × bredde × højde). Gulvarealet er det vigtige: arten bruger et område på flere meter på hver led og vandrer langt i parringstiden. Brug en 10-15 cm dyb bund af blødt sand blandet med lidt jord, let fugtig i dybden, så dyret kan grave sig ned. Indret med flade sten, rødder og lave buske eller tuer af tørt græs, som dyret kan søge ly under. Låget skal give god ventilation. Arten er langsom og klarer sig dårligt sammen med hurtige, aktive dyr, så den holdes alene.

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 25-35 °C med en solplads på 38-45 °C, målt som overfladetemperatur med et infrarødt termometer. Dyret æder kun, når det er over 24 °C, og aktive dyr har en kropstemperatur på omkring 28-33 °C. Solpladsens temperatur er lånt fra andre australske ørkenagamer. Brug en halogenspot over en flad sten og termostat på alle varmekilder.

Om natten må temperaturen falde til 15-20 °C. I naturen hviler arten nedgravet i de koldeste og varmeste måneder; om en kølig periode er nødvendig i fangenskab, er ikke dokumenteret.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være lav, 10-30 %, men dyret skal kunne få fugt gennem huden. Det drikker ikke af en skål, men tager vand op ved at røre vådt sand eller dug med fødder og ben, og kanalerne mellem skællene leder vandet til munden. Fugtigt sand er den vigtigste vandkilde. Hold derfor en del af bunden let fugtig, og forstøv om morgenen let på sten og sandkant, så der dannes dug. Der skal ikke stå en vandskål i terrariet.

Vedvarende høj fugt giver hud- og luftvejsproblemer. Hold resten af terrariet tørt, og sørg for god ventilation.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Moloch horridus er dagaktiv og lever i fuldt sollys, så den skal have kraftigt lys og UVB svarende til Ferguson-zone 3, fx et T5 HO-rør på 10-12 %. Zonen er valgt ud fra levestedet og andre dagaktive ørkenagamer. Afstanden fra rør til solplads afhænger af lampe og net; kontrollér med en UV-måler, og sørg for skygge i den ene ende. Hold 12 timers lys om dagen på et tænd-sluk-ur, og skift UVB-røret efter producentens anvisning.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Moloch horridus æder næsten udelukkende myrer, især af slægterne *Iridomyrmex* og *Crematogaster*. Dyret finder en plads ved en myrestribe og tager myrerne én ad gangen med tungen, i gennemsnit omkring tre i minuttet og op til én i sekundet. Myrer indeholder meget kitin, og dyret udnytter kun omkring 59 % af energien i dem. Et måltid består derfor af flere hundrede til et par tusinde myrer, og dyret har en stor mave.

Det er det, der gør arten så svær at holde: der skal være en stabil forsyning af små myrer i store mængder hver dag. Der findes ingen dokumenteret erstatningskost. Myrer af passende størrelse er hovedfoderet; om arten kan leve af små foderinsekter som springhaler og nyklækkede fårekyllinger, er ikke dokumenteret. Støv foderet let med kalk, og giv jævnligt et vitaminpræparat. Hvor ofte voksne og unger skal fodres, er ikke dokumenteret.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Moloch horridus er rolig, langsom og ikke aggressiv. Den går med en karakteristisk rykvis gang, hvor den vugger og ofte står helt stille midt i et skridt med en fod løftet. Truet bøjer den hovedet ned og viser den falske pukkel i nakken, og den kan puste sig op. Den har ingen hurtig flugt og stresses let af håndtering.

Arten har ikke territorier, og dyrenes områder overlapper i naturen, men i fangenskab holdes den alene. Håndtering bør begrænses til det nødvendige: den er et dyr at se på, ikke at tage op.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hunnen af *Moloch horridus* er større og tungere end hannen: 80-110 mm fra snude til kloak, mens hannen højst bliver 96 mm. Kønnene vokser lige hurtigt det første år, derefter vokser hunnerne hurtigst, og dyrene vokser, til de er mindst fem år. Alder ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret.

PARRING

Parringen finder sted fra sidst på vinteren til forsommeren (august-december), mest i august og september. I den periode vandrer dyrene langt og mødes ofte ved en busk. Hannen nærmer sig hunnen med hurtige hovednik; er hunnen ikke parringsvillig, ruller hun sig til siden og ryster ham af. Parring ses også om efteråret, så hunnen kan formentlig gemme sæd. Hvordan parring opnås i fangenskab, er ikke dokumenteret.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger 3-10 æg, oftest 8, én gang om året fra midten af september til slutningen af december. Hun bruger flere dage på at grave en gang, der går op til 22 cm ned og ender i et lufthulrum, hvor æggene lægges, og fylder den omhyggeligt igen bagefter. Lægningen koster hende 37-42 % af kropsvægten, så hun skal have rigeligt foder bagefter. En hun med æg skal have en kasse med mindst 25 cm let fugtigt sand at grave i.

INKUBATION

Æggene klækker efter 90-132 dage, i gennemsnit 118. Rugetemperaturen i fangenskab er ikke dokumenteret; 27-31 °C er et skøn ud fra reden i naturen, hvor æggene ligger i et lufthulrum omkring 22 cm under overfladen, og hvor der er omkring 31 °C ved klækningen. Læg æggene i let fugtig vermiculit i en rugemaskine uden at vende dem.

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger er 63-65 mm lange og vejer omkring 2 g. De æder deres æggeskaller, inden de graver sig op til overfladen. Opdræt i fangenskab er ikke dokumenteret, og det vides ikke, hvad ungerne kan leve af ud over meget små myrer.

Sundhed og typiske fejl

Der findes ingen dokumenterede sundhedsdata for *Moloch horridus* i fangenskab. Ud fra artens biologi og beslægtede ørkenagamer er de vigtigste problemer:

- Underernæring og vægttab, hvis forsyningen af myrer ikke er stor og jævn nok. Vægten kan falde med op til en tredjedel på få måneder, også i naturen.
- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk.
- Hud- og luftvejsproblemer ved vedvarende høj fugt.
- Indvoldsorm: næsten alle vilde dyr har mange rundorm i tarmen, og bændelorm forekommer også.

Et sundt dyr har klare øjne og en fyldig krop. Kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder eller virker sløvt.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.